

זה נהנה וזה לא חסר שגלי דעתיה

תוספות מחדש שאם גילה דעתו חייב

הגמרא ב"ק (דף כ) מסתפקת האם זה נהנה וזה לא חסר חייב לשלם. להלכה נפסק שפטור. תוספות חידשו שאם הנהנה גילה במעשיו שמסכים לשלם על ההנאה חייב לשלם, וכן נפסק להלכה. להלן כמה מקורות:

1. גמרא ב"ק (דף כ,ב):

ת"ש: "א"ר יוסי: אם עמד ניקף וגדר את הרביעית - מגלגלין עליו את הכל". טעמא דגדר ניקף, הא מקיף פטור, ש"מ: זה נהנה וזה לא חסר - פטור!

תוספות¹:

וא"ת ואי זה נהנה וזה לא חסר פטור, אפילו עמד ניקף נמי!
וי"ל שאני עמד ניקף **דגלי אדעתיה דניחא ליה בהוצאה**.² ולא דמי לדר בחצר חבירו דלא גלי אדעתיה אלא בחנם.
אי נמי הכא זה חסר הוא, שגורם לו שהגביה הכותל למעלה מד' אמות כדי שלא יהיה לו היזק ראייה בשום ענין ממנו.

2. במשנה ב"ב דף ה,א נפסק שאם אחד השכנים בנה כותל בגובה יותר מד' אמות, אין חברו משתתף עמו בהוצאות על כך. אבל אם זה שלא שילם סמך כותל אחר, מגלגלין עליו את הכל. כתבו תוספות³:
אע"ג דזה נהנה וזה לא חסר פטור, מ"מ **כיון דגלי דעתיה דניחא ליה בהגבהה חייב**. וכן משמע נמי בכיצד הרגל (ב"ק דף כ,ב) דקאמר: "טעמא דניקף, הא מקיף פטור ש"מ זה נהנה וזה לא חסר פטור", ואפ"ה כשעמד ניקף חייב. כן נראה לי.

3. שולחן ערוך⁴:

יש אומרים⁵ דהא דאמרינן דכשהחצר אינו עומד לשכר אינו צריך להעלות לו שכר, דוקא שלא גילה הדר בדעתו שהיה רצונו ליתן לו שכר אם לא יניחנו לדור בו בחנם. **אבל אם גילה בדעתו כן, צריך ליתן לו שכר.**

יש"ש חולק על תוספות

בספר ים של שלמה⁶ האריך לחלוק על פסיקת תוספות, וזה לשונו:

וכתב המרדכי (סימן ט"ז) ובהג"ה מהרי"ח (הג"א סימן ו' אות ב') בשם ר"י: דוקא שלא גילה הדר בדעתו שהיה רצונו ליתן לו שכר אם לא הניחו לדור בו בחינם. אבל אם גילה בדעתו שאם לא יניחנו

¹ שם ד"ה טעמא.

² דברי תוספות מבוססים על לשון הגמרא ב"ב דף ה,ב בסוף העמוד: אם עמד ניקף וגדר את הרביעית הוא דיהיב ליה, דגלי דעתיה דניחא ליה.

³ שם ד"ה אע"פ.

⁴ חושן משפט סימן שסג סעיף ח.

⁵ מקור הדברים בטור שם. כנסת הגדולה מעיר שלשון השו"ע יש אומרים משמע שיש החולקים על דין זה, עיי"ש.

⁶ בבא קמא פרק ב סימן טז.

לדור בו בחינם היה נותן לו שכר, קודם שהיה יוצא ממנו. צריך ליתן לו שכרו. ואפילו בבית דלא קאי לאגרא. וכן כתב הטור (סימן שס"ג).

ועיקר ראיתו מהא דמסיק בסוגיא, שרצה לדקדק דזה נהנה וזה לא חסר פטור ממתניתין מפ"ק דב"ב (ד ע"ב): המקיף חבירו בשלש שדות, וגדר הראשונה והשנייה והשלשית, אין מחייבים הניקף לשלם. דהא עדיין פרוץ מרוח רביעית. "אמר רבי יוסי: אם עמד הניקף וגדר את הרביעית מגלגלים עליו את הכלי". ודייק: "הא עמד מקיף וגדר פטור. ש"מ דזה נהנה וזה לא חסר פטור". והקשה ר"י בעל התו" (ד"ה טעמא):

וא"ת אי זה נהנה וזה לא חסר פטור. אפילו עמד ניקף נמי.

וי"ל שאני עמד ניקף. דגלי בדעתיה דניחא ליה בהוצאה. ולא דמי לדר בחצר חבירו כו'. דלא גלי אדעתיה אלא בחינם עכ"ל.

ותימא, איך נוכל להוציא דין חידוש מס"ד דמקשן, הלא לפי האמת והמסקנא ליכא ראייה כלל, דאפילו עמד מקיף חייב, ולא שייך התם זה נהנה וזה לא חסר, דחסריה בהקפה יתירא, כדמפרש התם במסקנה בב"ב. ואת"ל שהמקשן סובר כך לפי דעתו, מ"מ לפי האמת ליתא! ועוד, אפילו לדעת המקשן ליכא ראייה, דדלמא טעמא דניקף חייב משום דגלי אדעתיה, ומהני האי גילוי הדעת לחיובי בפרט מאחר שגרם לו היקף יתירה. וזו הוה טעמא דרבנן דמחייבי אפילו בעמד המקיף. כמו שפירש התוספת גופא באותו דיבור. ואם כן שפיר דייק התם, היכא דעמד מקיף פטור, אף שיש קצת טעמא לחיובא דגרם ליה היקפה יתירה, אפ"ה פטרינן משום זה נהנה וזה לא חסר, ק"ו בדוכתא אחריתי. ומשום הכי בעמד ניקף מודה רבי יוסי לחכמים דמהני טעמא דניחא ליה, שגילה דעתו שניחא ליה בהיקף יתירתא. אבל גבי הדר בחצר חבירו כו', דליכא שום חסרון בעולם לבעלים, פשיטא דליכא חילוק בין גלי ללא גלי.

ועוד קשה לי, הלא רצה ראבי"ה [=המובא במרדכי ב"ק רמז טז] אפילו למיכף בזה נהנה וזה לא חסר [=שיוכל לדור בחצרו], ק"ו דליכא שום ה"א שחייב הדר היכא דגלי אדעתיה דניחא ליה.

ועוד הלא לקמן בפ"ק הגוזל קמא סימן י' (לקמן צ"ז ע"א) מוכח להדיא דבדבר דלא קיימא לאגרא שפטור הנכנס בה היכא דליכא הזיקא אפילו נחית לה בתורת אגרא, לשלם שכרו.

גם לא הבנתי סברתו כל עיקר: מאחר דעיקר טעמא לפי האמת דפטור הדר בחצר חבירו משום דלא חסריה מידי, וכמו שפי', מאי חלוק בגילה דעתו?

ובפרק השותפין (ב"ב סימן תס"ו) כתב מרדכי:

כל היכא דמהנהו לא מקרי זה נהנה וזה לא חסר. פי': כגון היכא דגלי שאם לא היה מוצא בחנם היה מוציא שכר על זה קרוי מהנהו וחייב.

וראיתו לשם מהא דשנינו שם [=ב"ב דף ה,א]: עד ד' אמות חייב חבירו לבנות עמו הכותל, אבל אם בנה יותר מד' אמות אין השני חייב בהוצאת מה שיתר על ד' אמות. ואם סמך ליה כותל אחר כנגדו, דגלי דעתיה דניחא ליה אף (בהוצאה) [בהגבהה], משלם הכל. היינו משום דמהנהו. וה"ה הכא כה"ג, כך סברתו.

אכן התו' לא ס"ל הכי. דפריך התם (ד"ה אע"פ) אפילו סמך לו כותל אחר דניחא ליה, סוף סוף אמאי חייב, הא זה נהנה וזה לא חסר הוא? ותירץ:

מ"מ כיון דגלי דדעתיה דניחא ליה (בהוצאה) [בהגבהה] חייב. וכן משמע בפרק כיצד הרגל כו'.

א"נ זה חסר הוא. שגורם לו שהגביה הכותל למעלה מד' אמות. כדי שלא יהא הזיק ראייה בשום ענין ממנו ע"כ.

ומאחר שהתוספות כתבו "אי נמי", מה קשה להו בתירוץ הראשון? בפרט מאחר שמוכח בכיצד הרגל [=שאם גילה דעתו חייב]! אלא ש"מ דס"ל כמו שפירשתי, שאין שום ראייה מהסוגיא. אלא העיקר לעולם זה נהנה וזה לא חסר מקרי, עד דמחסר ליה. וזה הוא העיקר. וכן הרא"ש לא הביא דברי ר"י ולא חילק בזה. וכן הר"י והרמב"ם פסקו סתמא (שהדבר) [שהדר] בו פטור. וכן נ"ל עיקר.

קושיתו העיקרית היא מסברה

יש"ש מאריך לדחות את הוכחות תוספות מהגמרא בב"ק בשתי טענות: מדובר בהו"א בלבד,⁷ וגם בהו"א שהוכיחה הגמרא שזה נהנה וזה לא חסר פטור יתכן שהמקשן התחשב כבר בסברת התרצן שיש חיסרון של הקיפא יתירא, ולכן הצירוף שגילה דעתו וגם יש הקיפא יתירה מחייב. אבל גילוי דעת סתם לא מועיל. דחייתו דחוקה, וברור שיש"ש נדחק לחלוק על תוספות בגלל מה שכתב: לא הבנתי סברתו [=של תוספות] כל עיקר: מאחר דעיקר טעמא לפי האמת דפטור הדר בחצר חבירו משום דלא חסריה מידי, וכמו שפי", מאי חלוק בגילה דעתו? זו אכן שאלה גדולה.

שתי שאלות של הפרישה

יש להוסיף ולהקשות על הסברה לחייב זה נהנה וזה לא חסר כשיש גילוי דעת: הרי דין זה נהנה וזה לא חסר עוסק בגברא דעביד למיגר, דהיינו שדרכו לשלם על מגורים בחצר, אם כן גם כשלא גילה דעתו במפורש ידוע לנו שהוא מסכים לשלם, ומה תוספת יש בגילוי הדעת? שאלה נוספת - בשו"ע (חו"מ שסג, ט) פסק:

י"א דהא דאמרינן דבחצר שאינו עומד לשכר אינו צריך להעלות לו שכר, אפילו אם שכרו מאחר, שהיה [=המשכיר]⁸ סבור שהוא שלו ונמצא שאינו שלו, אין צריך ליתן לו [=לבעל החצר] שכר, **אף על פי שנכנס על דעת ליתן לו שכר...**

לכאורה כאשר השוכר שילם עבור המגורים (לאדם שסבר בטעות שהוא בעל הבית) הרי יש גילוי דעת שמסכים לשלם, וכיצד מתיישב סעיף זה עם הסעיף הקודם בשו"ע – שאם גילה דעתו חייב לשלם גם בזה נהנה וזה לא חסר? הפרישה¹⁰ התקשה בשתי שאלות אלו, וזה לשונו:

ומי"ש [=הטור] שהיה סבור שהוא שלו - אהמשכיר גם כן קאי, שסבר שהוא שלו והוא גברא דעבידי להשכיר בתים שלו והשכיר לזה בית בסברו שהוא שלו (וזהו שכתב הנמוקי יוסף דהוי טעות גבי משכיר).

וכתב ב"י הטעם דכי היכי דגבי משכיר מקח טעות הוא ולא חייב למיתב ליה מידי שהרי נתברר שאינו שלו, לגבי שוכר נמי כמו מקח טעות הוא וכמאן דלא אוגיר דמי, כיון דכי אגר לאו ממאן דאית ליה זכותא בגוה אגר. לא משתעבד מכח האי שכירות לחד מינייהו ואם נתן לו השכר כיון שהוא ברור שבטעות יהיב ליה חייב להחזירו דמחילה בטעות כהאי גוונא לאו מחילה הוא עכ"ל. **ונראה לי דזהו גם כן הטעם דלא אמרינן כאן דכיון ששכרו בדמים הרי גילה דעתו שאם היה מוציא הוה שוכרו בדמים ולהכי יחייב לזה השני, וכמ"ש רבינו לפני זה, דכיון דהוא מקח טעות אין כאן גילוי דעת כלל.**

ובלאו הכי נמי י"ל [=תשובה נוספת]: דלא מהני גילוי דעת אלא אם כן מגלה דעת שהיה שוכרו **מזה הבעל הבית עצמו.**

ובלאו הכי אנו מוכרחים לומר כן [*קצת], שהרי בחצר דלא קיימא לאגרא אמרינן אף על גב דעביד למיגר אפילו הכי אינו נותן לזה כלום, אף על גב דודאי אם לא היה זה מניחו לדור בחצירו היה שוכר חצר מגברא אחריני, שהרי עביד למיגר, ואם כן איך לך גילוי דעת גדול מזה! ואפילו הכי כיון שלא

⁷ לפני שתירצה הגמרא שבמקיף נחשב חיסרון משום הקיפא יתירא.

⁸ דין זה מוכח מהגמרא בב"ק דף כא, א, כפי שהוכיח נמוקי יוסף המובא בבית יוסף.

⁹ סמ"ע שם.

¹⁰ חושן משפט סימן שסג, ולאחר מכן בסמ"ע שם ס"ק כב.

גילה דעתו לשכור **מבעל החצר זה** אם לא יניחו לדור בחנם לא מיקרי גילוי דעת, הוא הדין נמי כאן אף על פי ששכר [החצר(ה)] בחזקת שהוא שלו וגילה דעתו לשכור אפילו הכי כיון שלא גילה דעתו [לשכור] **מזה** אין כאן גילוי דעת. וק"ל.

הפרישה מציע שתי סברות.¹¹ תחילה הוא מיישב שהסכמת השוכר לשלם לאדם שאינו בעל החצר לא נחשבת גילוי דעת, משום שזו הסכמה בטעות. לאחר מכן עונה הפרישה תשובה נוספת: החיוב לשלם על ההנאה הוא דווקא באופן שגילה דעתו **ביחס לבעל הבית הנוכחי**. וכן כתב שיטה מקובצת¹² (בשם גליון):

הא דקיימא לאגרא והא דלא קיימא. ותימה למה לא העמיד שניהם דלא קיימא לאגרא, והשוכר בית מראובן דמעלה שכר לשמעון לפי שבשכרה מראובן גילה בדעתו שהיה חפץ ליתן שכר, כדאמרינן בבבא בתרא: "רבי יוסי אומר אם עמד ניקף וגדר את הרביעית מגלגלין עליו את הכל" לפי שגילה בדעתו וכו', והא דקאמר משמיה דרב "אינו צריך להעלות לו שכר" כגון שדר שלא מדעתו ולא גילה שהיה חפץ לשכרה?

וי"ל דהכא לא חשיב גלוי דעת אצל שמעון, כי לא כיון לשכור וליתן שכירות אלא לראובן, ולא לשמעון. גליון.

שני התירוצים של הפרישה קשים להבנה:

א. מדוע הסכמה של השוכר לשלם שנעשתה מתוך טעות אינה נחשבת גילוי דעת? הרי דבריו ומעשיו של השוכר מוכיחים בעליל שהוא מוכן לשלם על ההנאה!

ב. מדוע רק גילוי דעת שנעשה כלפי בעל החצר עצמה מחייב לשלם, וגילוי דעת כללי לא מועיל?

לסיכום, דברי תוספות והשו"ע קשים מסברה:

א. היות שזה נהנה וזה לא חסר פטור, מה הסברה לחייב כאשר גילה דעתו שמוכן לשלם?

ב. בכל אדם שעביד למיגר יש כבר גילוי דעת, ובכל זאת פטור מלשלם!

ג. למה כאשר שילם על החצר בטעות לאדם אחר לא נחשב גילוי דעת שמחייב בתשלום?

הסבר אור שמח

בספר אור שמח¹³ מיישב את השאלות:

ולדעתי פשוט, דזה ודאי דיכול [=בעל החצר] להוציאו ולומר: "אינני רוצה שתדור בחנם אצלי", וכמוש"כ בהגהות [=מיימוני] (שם) [=תחילת אות ד] ובתוספות פ"ק דב"ב (דף י"ב ע"ב ד"ה אמיצרא), וכיון שכן אתי שפיר: דאימת גלי אדעתיה דניחא ליה למיהב אגרא? אם יהיה שכור הבית אצלו על זמן ששכר כמו מכר, דשכירות ליומא ממכר הוא (ב"מ נ"ו ע"ב), אבל באופן דכל שעה אינו בטוח שמא יוציאנו בעל כרחו מן הבית, וקשה טלטולא דגברי, ומאן בעי למיגר בלא זימנא? הא סתם כי אגר אינש אדעתא דתלתין יומין אגר, כמפורש פ"ק דרה"ש (ז' ע"ב), לא ניחא ליה למיהב אגרא אם לא בחנם, וא"ש טובא, דכיון דנמצא הבית שאינו של משכיר א"כ אינו בטוח, כי כל יומא יבוא בעה"ב ויפנה אותו ואת כליו, וההוא גברא בהאי פחדא יתיב, אדעתא דא לא נתחייב למיתב אגרא. וכי קא בעי למיתב אגרא באופן שיהא מכור לו על זמן ששכר ממנו, אבל באופן שאינו מכור לו לא נתחייב למיתב אגרא. וברור ופשוט לדעתי.

לדבריו התשלום לאדם שאינו בעל החצר אינו נחשב גילוי דעת, משום שבפועל למתגורר אין זכות שימוש בנכס (כי המשכיר אינו בעל החצר), ובעל החצר יכול להוציאו בכל עת, ולא הסכים השוכר לשלם עבור מגורים

¹¹ שתי התשובות רמוזות בלשון נמוקי יוסף (דף ט,א מדפי הרי"ף) בשם הרמ"ה. עיי"ש.

¹² מסכת בבא קמא דף כא עמוד א.

¹³ הלכות גולה ואבדה פרק ג הלכה ט – י.

שאינן בהם ביטחון ויציבות. לכן גם גברא דעביד למיגר לא נחשב שגילה דעתו, כי הוא מוכן לשלם על זכות שקונה לגור בחצר, ולא על מגורים שיכול בעל הבית להוציאו בכל עת. אבל בסמך כותל אחר בוודאי רוצה לקנות, ולכן יש גילוי דעת.

קשה לי על דבריו: א. סברתו ניתנת להיאמר גם בדר בחצר חברו שלא מדעתו, ולמה פוסק השו"ע (בסעיף ח) שאם גילה דעתו לשלם לבעל החצר חייב, והרי כאשר לא התחייב לו בעל החצר הוא בחשש מתמיד שמא יוציאו מן החצר, ובאופן כזה לא גילה דעתו!¹⁴ ב. אם רק לאחר סיום המגורים התברר ששילם בטעות למי שאינו בעל החצר לא שייכת סברת האור שמח (שהרי בזמן המגורים סבר הדר בחצר שהוא שילם ובטוח במגוריו), וסתירת הדברים בגמרא ובשו"ע נראה שגם באופן כזה פטור מלשלם לבעל החצר. ג. אור שמח לא ענה על השאלה של יש"ש – מה בכלל הסברה לחייב באופן שגילה דעתו?

הסבר ר' שמעון שקאפ

ר' שמעון שקופ¹⁵ מסביר את סברת תוספות על סמך יסוד שחידש קצות החושן:¹⁶ שיש דין משתרשיא ליה = כאשר התרבה ממונו של אדם על ידי נכסי חברו, וזה חיוב עם גדרים שונים מחיוב נהנה. חיוב משתרשיא ליה הוא רק כאשר יש וודאות שממונו התרבה, ואם יכול האוכל ממון חברו לטעון "הייתי מתענה" אין חיוב משתרשיא ליה על מה שאכל. על סמך זה מפרש ר' שמעון שגילוי דעת הוא נכונות לשלם בהווה, בניגוד לגברא דעביד למיגר - ששילם בעבר, אבל אולי לא ישלם כעת. גילוי הדעת יוצר וודאות שמוכן לשלם, וכאשר יש וודאות שהיה משלם נחשב משתרשיא ליה בקבלת המגורים (זה מפקיע את סברת 'הייתי מתענה'), ומשתרשיא ליה חייב גם כאשר המהנה לא חסר.

ר' שמואל רוזובסקי¹⁷ דוחה פירוש זה, שכן 'הייתי מתענה' פירושו שאין זה הכרחי, אפילו אם ברור לנו שלא יעשה כך (כגון אדם שאינו נוהג להתענות אף פעם).

לעני"ד עצם הקביעה שגברא דעביד למיגר אין וודאות שהיה משלם ואילו גלי אדעתיה יש וודאות אינה נכונה בהכרח.

א. אם הדר בחצר חברו שילם על שכירות (לא בחצר זו), לא נחשב שגילה דעתו, ולא ישלם על ההנאה – גם כאשר התשלום על השכירות היה שבוע לפני המגורים כעת. לעומת זאת כאשר גילה דעתו **ביחס לאותו נכס שגר בו עכשיו** חייב לשלם - אפילו אם גילוי הדעת היה לפני שבועיים.

ב. תוספות למדו שגילוי דעת מחייב לשלם על ההנאה מהמקרה שעמד ניקף וגדר את הרביעית. אבל במקרה זה אי אפשר לומר שגילוי הדעת יוצר וודאות: יתכן שהניקף הסכים לשלם עבור הרוח הרביעית משום שהמקיף כבר גדר מעצמו את שלוש הרוחות ואין לו הוצאה כספית גדולה.

ג. כאשר השוכר שילם לאדם אחר שאינו בעל החצר אינו חייב לשלם לבעל החצר על ההנאה, כמבואר בשו"ע, וביאר הפרישה משום שלא גילה דעתו ביחס לבעל החצר האמיתי. אבל גילוי הדעת היה כעת ולא בעבר, ויש וודאות שהיה משלם, ולמרות זאת פטור!

¹⁴ רק לגבי עמד ניקף אין חשש כזה, כי הגדר שגדר המקיף עומדת במקומה ויכול להנות ממנה בכל עת.

¹⁵ בבא קמא סימן כה אות ה.

¹⁶ רמ"ב.

¹⁷ שעורי ר' שמואל ב"ב אות צט.

הסבר שלי

כדי להסביר את הדברים יש להקדים: מדוע זה נהנה וזה לא חסר פטור מלשלם? בראשונים מבואר שזה מטעם "כופין על מידת סדום".¹⁸ מידתם של אנשי סדום היתה שלא להכניס אורחים ולא לתת הנאה לאף אדם, גם כאשר אין להם שום חיסרון והפסד בדבר. כפי שאומרת המשנה באבות (ה, י): "האומר שלי שלי ושלך שלך זו מדה בינונית. ויש אומרים: זו מדת סדום". מבחינה משפטית צודק האומר "שלי שלי ושלך שלך", אבל הרצון להעמיד את יחס האדם לחברו על זכויות משפטיות בלבד, בלא מידת החסד, הוא מידת סדום. רבי יוחנן אומר:¹⁹ "לא חרבה ירושלים אלא על שדנו בה דין תורה", ומפרשת הגמרא: שהעמידו דיניהם על דין תורה, ולא עבדו לפני משורת הדין. מפגש בין בני אדם אינו צריך להתבסס על גישה משפטית בלבד. משום כך לא ראוי לאדם שנכסיו הביאו הנאה לזולתו ולא נגרם לו הפסד, לתבוע את חברו לשלם על ההנאה.

לא צריך להפוך מפגש אנושי למפגש עסקי. אבל כאשר הנהנה גלי דעתיה שמוכן לשלם, המצב הוגדר מראש כמפגש עסקי, ושם אכן מקובל וצודק לבקש תמורה בעד הנאה. ההבדל בין גברא דעביד למיגר ובין גלי דעתיה אינו מידת הוודאות שהנהנה היה מוכן לשלם עבור ההנאה,²⁰ אלא האם הנהנה עצמו הסכים להתייחס למגורים אלו בחצר כעניין עסקי הראוי לשלם עליו. כאשר הנהנה עצמו מוכן להתייחס להנאה זו כעניין הראוי לתשלום, תביעת התשלום אינה מידת סדום.²¹

לפי זה מיושבים כל הקשיים שלעיל: מובן מדוע משלם למרות שהשני לא חסר, ומובן מדוע צריך הסכמה לבעל החצר עצמו, והסכמה למי שמוצג בטעות כבעל החצר לא מועילה. (גם סברת הפרישה שהסכמה שמבוססת על מקח טעות אינה נחשבת גילוי דעת מובנת).

נפקא מינה מהדברים: גלי דעתיה צריך להיות הבעת עמדה מעשית. אם אדם עבר ברחוב וראה דירה ואמר לחברו: "עבור מגורים בדירה כזו שווה לי לשלם אלפיים שקלים", לא נחשב גלי דעתיה (למרות שמדובר בדירה מסוימת, ולא בהסכמה כללית לשלם עבור מגורים), שכן מדובר באמירה בדרך שיחה, ולא בהבעת עמדה מעשית. גם אם אחר כך יראה את הדירה ריקה ויגור בה שלא מדעת הבעלים, לא ייחשב גלי דעתיה דניחא ליה.

מצד שני, כאשר עמד ניקף וגדר את הרביעית, זה לא גילוי דעת בעלמא, אלא תשלום מעשי על הגדר הרביעית. באופן שהנהנה עצמו משלם על הגדר הרביעית, אין זו מידת סדום לתבוע ממנו לשלם גם על שאר הגדרות.

¹⁸ כך נראה מרש"י כתובות קג. (לפני המשנה), ומרש"י ב"ב יב, רש"י ד"ה על מדת סדום (הראשון, באמצע העמוד), ומלחמות ה' לרמב"ן ב"מ סד: (לה: מדפי הרי"ף), ושו"ת הרא"ש כלל צו סימן ב - שקישרו את מידת סדום למושג זה נהנה וזה לא חסר. הדברים מפורשים יותר בתוספות ב"ב יב, ד"ה כגון זה) - שהסבירו תוספות ביחס לדר בחצר חברו שלא מדעתו שהטעם משום כופין על מידת סדום. וכן כתב מדעת עצמו פני יהושע ב"ק דף כ,א. אמנם בחידושי ר' שמעון ב"ק סימן כה אות ג חולק על הפני יהושע, אבל נעלמו משניהם דברי הראשונים.

¹⁹ בבא מציעא דף ל עמוד ב.

²⁰ כדברי ר' שמעון שקאפ הנזכרים לעיל.

²¹ דוגמה בת זמננו להמחשה: אם אני נוסע ממילא לירושלים, ומעלה טרמפיסט בנסיעה, לתבוע ממנו תשלום יהיה מידת סדום. אבל אם הוא יודע שאני נוסע לירושלים, ופונה אלי בבקשה שאסיע אותו והוא ישתתף בהוצאות הנסיעה (כפי הסכום שהיה משלם ממילא לתחבורה הציבורית), לקיחת התשלום אינה מידת סדום, שכן הנוסע עצמו מוכן להתייחס לנסיעה זו כעניין כספי, ולא כטובה אנושית בלבד.